

Джефри Арчър
Свидетелят

– Невероятен замах! – възкликна Тоби и загледа как топката на противника му пори въздуха. – Запрати я най-малко на двеста и трийсет-двеста и петдесет метра – добави той и засенчил с длан очите си, продължи да наблюдава топката, заподскачала напред игрището.

– Благодаря! – отвърна Хари.

– Какво си закусвал днес? – попита Тоби, когато гонката най-сетне спря.

– Скандал с жена ми – каза веднага Хари. – Тръшна се, моля ти се, да съм идеал сутринта на пазар с нея.

– Ще се изкуша и аз да мина под венчило, стига от това играта ми да се подобри – подметна Тоби и удари топката. – Дявол да го вземе! – изруга: топката тупна на някакви си стотина метра, в неравната част на игрището.

Играта му не се подобри и след деветия удар и когато малко преди пладне тръгнаха към клуба, той предупреди своя противник:

– Другата седмица ще се реванширам в съда, така да знаеш!

– Надявам се да не успееш – засмя се Хари.

– И защо? – попита приятелят му вече на влизане в клуба.

– Защото ще се явя като свидетел експерт в полза на клиента ти – отвърна Хари, докато сядаха да обядват.

– Това да се чува! – рече Тоби. – Бях готов да се закълна, че ще се явиш срещу мен.

В съда сър Тоби Грей, кралски адвокат¹, и професор Хари Бамфорд невинаги бяха на една и съща страна.

– Всички, които ще се явят в едно или друго качество пред съдията на нейно величество, нека се приближат и потвърдят присъствието си.

Така започна заседанието на съда в Лийдс, ръководено от съдия Фентън.

Сър Тоби се взря в стареца. Беше почтен и справедлив, макар че заключителните му речи понякога ставаха скучновати и многословни. Съдия Фентън кимна от мястото си.

Като защитник на подсъдимия, сър Тоби се изправи, за да започне пледоарията си.

– Уважаеми господин съдия и господа съдебни заседатели,

1. Висше адвокатско звание, присъждано с подписана от кралицата грамота, по предложение на председателя на Камарата на лордовете. По време на процес такъв адвокат пледира преди всички останали.

съзнавам каква огромна отговорност лежи върху плещите ми. Никога не е лесно да защитаваеш човек, обвинен в убийство. Още по-трудно е да го сториш, ако жертвата е негова съпруга, с която той е имал двацетгодишен щастлив брак. Обвинението прие това, дори официално го призна. Задачата ми, уважаеми господин съдия, не става по-лека – продължи сър Тоби, – след като вчера във встъпителната си реч моят приятел господин Роджърс изложи косвени доказателства по такъв начин, та създаде впечатлението, че обвиняемият наистина е виновен. Въпреки това – натърти адвокатът, а после стисна пискюлите на черната копринена тога и се извърна към районните заседатели, – възнамерявам да призова свидетел, чието добро име е извън всякакво съмнение. Убеден съм, господа съдебни заседатели, че той не ще ни остави друг избор, освен да издаде присъда „невинен“. Призовавам професор Харолд Бамфорд.

В залата влезе мъж, изрядно облечен в син костюм с двуредно закопчаване по последната мода, бяла риза и вратовръзка на Йоркширския клуб по крикет – застина в свидетелската ложа и след като му подадоха Новия завет, прочете клетвата толкова уверено, че никой от съдебните заседатели не се и усъмни – не му е за пръв път да се явява на съдебен процес за убийство.

Сър Тоби приглади тогата си и погледна от другия край на съдебната зала към своя партньор по голф.

– Професор Бамфорд – подхвана той така, сякаш го виждаше за пръв път, – за да потвърдим експертните ви познания, ще се наложи да задам няколко предварителни въпроса, които вероятно ще ни поставят в неудобно положение. Но е изключително важно да покажа на съдебните заседатели безспорната ви подготвеност да се произнесете по случая.

Хари кимна мрачно.

– Вие, професор Бамфорд, сте завършили класическата гимназия в Лийдс – подчерта сър Тоби и погледна съдебните заседатели – всички родом от Йоркшир², – след което сте спечелили стипендия за колежа „Модлин“ към Оксфордския университет и сте имали възможност да следвате право.

Хари кимна отново и потвърди:

– Точно така.

Тоби пак си погледна записките, нещо, от което нямаше нужда, понеже и друг път беше представлявал Хари пред съда.

– Вие обаче не сте се възползвали от предложението – продължи

2. Лийдс се намира в графство Йоркшир.

адвокатът – и сте предпочели да следвате в Лийдс. Така ли е?

– Да – отвърна Хари.

Този път и съдебните заседатели кимнаха заедно с него.

„Големи патриоти са тия йоркширци, ще се пръснат от гордост с родното си графство!“ – помисли самодоволно сър Тоби.

– Можете ли да потвърдите за протокола, че сте завършили с отличие университета на Лийдс?

– Да, завърших го с отличие.

– А от Харвардския университет предложиха ли ви да защитите магистърска, а след това и докторска степен?

Хари само кимна лекичко. Беше му на езика да каже: „Стига с тия дивотии, Тоби“ – знаеше обаче, че старият му спаринг-партньор ще има да дои още дълго тая крава, докато не изстиска от нея и последната капчица.

– И на какво бе посветена докторската ви дисертация – на огнестрелното оръжие, използвано при убийства ли?

– Точно така, сър Тоби.

– Освен това вярно ли е – продължи именитият кралски адвокат, – че когато сте представили на атестационната комисия своята дисертация, тя е привлякла такъв интерес, че е била издадена от „Харвард Юнивърсити Прес“ и сега е в списъка с литературата, която е препоръчително да прочете всеки, специализиращ криминалистика?

– Много мило, че го казвате – рече Хари, а Тоби само това и чакаше.

– Не съм го казал аз – натърти адвокатът, след което се изправи в целия си внушителен ръст и се вторачи в съдебните заседатели. – Казал го е не друг, а съдията Даниъл Уебстър, член на Върховния съд на Съединените щати. Но разрешете да продължа. Ще бъда ли точен, ако напомня, че след като сте напуснали Харвард и сте се завърнали в Англия, Оксфордският университет отново се е опитал да ви привлече, като ви е предложил катедрата по криминалистика, вие обаче повторно сте отказали и сте предпочели да се завърнете в алма матер първоначално като лектор, а сетне и като професор? Прав ли съм, професор Бамфорд?

– Прав сте, сър Тоби – потвърди Хари.

– Преподавате там вече единайсет години, въпреки че не един и два университета по света са ви правили примамливи предложения да напуснете любимия Йоркшир и да отидете в тях?

Сега вече съдията Фентън, който също бе чувал многократно тия панегирици, вдигна очи и отсече:

– По мое мнение, сър Тоби, вече доказахте, че свидетелят на защитата е утвърден специалист в своята област. Дали не е време да говорите по същество?

– На драго сърце, уважаеми господин съдия, особено след ласкавите ви думи. Едва ли е необходимо да обременявам с още хвалебствия именития професор.

На сър Тоби му се щеше да каже на съдията, че броени минути преди да го прекъснат, е приключил с встъпителното слово.

– Затова с ваше разрешение, уважаеми господин съдия, оттук нататък ще говоря по същество, тъй като вече доказах, че може да се вярва безпрекословно на подготвеността на свидетеля. – Обърна се отново с лице към професора и двамата си намигнаха съзаклятнически. – Моят достопочтен приятел – господин Роджърс, вече изложи подробно обвиненията, като не остави съмнение, че те почиват върху една-единствена улика: димящото оръжие, което всъщност изобщо не е димяло.

Хари беше чувал от устата на стария си приятел многократно този израз и не се и съмняваше, че и в бъдеще ще го чува често.

– Говоря за оръжието, по което има пръстови отпечатыци на обвинения и което е било намерено при трупа на злочестата му съпруга госпожа Валери Ричардс. По-нататък обвинението заяви, че след като бил застрелял жена си, подзащитният се бил уплашил до смърт и бил избягал от къщата, зарязвайки пистолета насред стаята.

– Сър Тоби се завъртя със замах към съдебните заседатели. – Заради тази едничка несъстоятелна улика – а аз ще докажа, че тя е несъстоятелна, – от вас, съдебните заседатели, се иска да осъдите един човек за убийство и да го пратите до края на живота му зад решетките. – Адвокатът замълча, та заседателите да осмислят думите му. – Ето защо сега се обръщам към вас, професор Бамфорд, и ви питам като безспорен капацитет във вашата област – ако използваме думите, с които уважаемият господин съдия ви описа.

Хари схвана, че най-после сър Тоби е приключил с встъплението и сега очаква от него да оправдае славата си.

– Нека в началото ви попитам, професоре, дали сте срещали в богатия си опит случай убиецът да застреля жертвата, а после да остави оръжието на местопрестъплението?

– Не, сър Тоби, това е твърде необичайно – отвърна Хари. – В девет от всеки десет случая оръжието, с което е извършено убийството, така и не се намира, защото убиецът прави всичко по силите си да заличи уликите.

– Точно така – съгласи се сър Тоби. – А в единия от общо десетте случая, когато оръжието все пак се намира, обичайно ли е по него да има пръстови отпечатащи на убицеца?

– Почти не знам за такъв случай – отговори свидетелят. – Освен ако убиецът не е последен глупак или не е заловен на местопрестъплението.

– Обвиняемият може да е всякакъв – продължи сър Тоби, – но със сигурност не е глупак. Подобно на вас, и той е завършил класическата гимназия в Лийдс и е бил задържан не на местопрестъплението, а у свой приятел в другия край на града. – За разлика от прокурора предния ден, сър Тоби пропусна да уточни, че клиентът му всъщност е бил открит в леглото на любовницата си и тя е единственият човек в състояние да потвърди неговото алиби.

– А сега нека се върнем на самото оръжие, професоре. „Смит и Уесън“ К 4217 Б.

– Не, „Смит и Уесън“ К 4127 – поправи Хари стария си приятел.

– Прекланям се пред по-задълбочените ви познания – рече сър Тоби, доволен от впечатлението, което тази дребна грешчица е направила на съдебните заседатели. – Та да се върнем на оръжието. В лабораторията на Вътрешното министерство намерили ли са по пистолета отпечатащи от жертвата на убийството?

– Да, намерили са, сър Тоби.

– И вие като експерт правите ли си от това някакви заключения?

– Да, правя си. Отпечатащите от пръстите на госпожа Ричардс личат най-ясно върху спусъка и дръжката, което ме кара да мисля, че тя е била последният човек, докосвал се до оръжието. Поне според веществените улики именно жената е натиснала спусъка.

– Ясно – рече сър Тоби. – Но дали е възможно убиецът да е сложил пистолета в ръката на жертвата, та да заблуди полицията?

– Щях да подкрепя тази хипотеза, ако полицаите не бяха открили по спусъка и отпечатащи на господин Ричардс.

– Не разбирам накъде биете, господин професоре – каза адвокатът, макар че разбираше прекрасно.

– В почти всички случаи, към които съм имал отношение, първото, което убиецът върши, е да заличи отпечатащите си по оръжието и чак след това може и да го пхне в ръката на жертвата.

– Сега вече разбрах какво имате предвид. Но поправете ме, ако греша – каза адвокатът. – Оръжието все пак е било намерено не в ръката на жертвата, а на три метра от трупа, където според обвинението обвиняемият го бил запокитил, понеже се бил уплашил и бил побягнал от

семеиния дом. И така, нека ви попитам, професор Бамфорд: ако някой, решил да сложи край на живота си, допре дулото до слепоочието си и натисне спусъка, къде според вас би трябвало да бъде pistolетът?

– На разстояние два-три метра от трупа – отговори Хари. – Това е твърде разпространена грешка, често допускана в долнопробните филми и телевизионни сериали, където след самоубийството жертвата е показвана как още стиска pistolета. При самоубийство обаче оръжието отскача от ръката на жертвата и се озовава на няколко метра от трупа. Трийсет години се занимавам със самоубийства, извършени с огнестрелно оръжие, а не съм виждал нито веднъж pistolетът да остане в ръката на жертвата.

– И така, според експертното ви мнение, професоре, ако се съди по отпечатъците, останали от пръстите на госпожа Ричардс, и по мястото, където се е намирало оръжието, тук става въпрос по-скоро за самоубийство, а не за убийство.

– Да, сър Тоби.

– Един последен въпрос, професоре – рече кралският адвокат и подръпна реверите на тогата. – Когато сте били свидетел на защитата в други подобни случаи, какъв е процентът на оправдателните присъди, издадени от съдебните заседатели?

– Математиката, сър Тоби, никога не ми е била стихия, но от общо двацет и четири случая в двацет и един присъдата е била оправдателна.

Адвокатът се извърна бавно към съдебните заседатели.

– В двацет и един от общо двацет и четири случая – натърти той, – след като вие сте се явили в качеството си на свидетел експерт, е била издадена оправдателна присъда. Според мен, уважаеми господин съдия, това прави някъде към осемдесет и пет процента. Нямам повече въпроси.

Тоби настигна Хари вече на стъпалата пред съдебната зала. Потупа го по гърба.

– И този път беше неотразим, приятелю. Не се и учудвам, че след твоите показания рухнаха всички обвинения на прокурора – никога не съм те виждал в по-добра форма. Е, да вървя, че утре ми започва друго дело в Олд Бейли³, ще се видим в събота при първата дупка на игрището. Стига Валери да те пусне, де.

3. Другото име на Централния съд по наказателни дела в Лондон.

– Ще ме видиш много преди това – прошепна професорът, но сър Тоби вече се беше метнал на таксито.

Докато чакаше първия свидетел, сър Тоби си прегледа записките. Делото беше започнало зле. Прокурорът беше представил цял куп доказателства срещу клиента му, които адвокатът не знаеше как да обори. Хич не му се искаше да започва разпита на върволицата свидетели, които със сигурност щяха да потвърдят доказателствата.

Съдията по делото – господин Феърбъро, кимна на прокурора:

– Призове първия си свидетел, господин Ленокс.

Дезмънд Ленокс – изтъкнат юрист, се изправи бавно.

– Признателен съм ви, уважаеми господин съдия. Призовавам професор Харолд Бамфорд.

Изненадан, сър Тоби вдигна очи от записките си и видя своя стар приятел, който се отпрати наперено към ложата на свидетелите.

Съдебните заседатели – все лондончани, изгледаха начумерено криминалиста от Лийдс.

Волю-неволю, сър Тоби трябваше да признае, че господин Ленокс представи доста добре своя свидетел – нито веднъж не отвори дума за Лийдс. Зададе му цяла поредица от въпроси: от отговорите на Хари човек оставаше с впечатлението, че клиентът на сър Тоби е по-опасен кръволок и от Джек Изкормвача.

Накрая господин Ленокс оповести:

– Нямам повече въпроси, уважаеми господин съдия – и си седна със самодоволна усмивчица на мястото. Съдията Феърбъро погледна сър Тоби и попита:

– Имате ли въпроси към свидетеля?

– То се знае, че имам, уважаеми господин съдия – отвърна Тоби и се изправи. – Професор Бамфорд – подхвана той така, сякаш това бе първата им среща, – преди да говоря по същество, смятам, че би било справедливо да призная, че моят достопочтен приятел господин Ленокс успя да ви представи в най-благоприятна светлина като експерт свидетел. Прощавайте, че ви връщам към темата, но ми се ще да внеса яснота за една-две подробности, които ме смущават.

– Слушам ви, сър Тоби – каза Хари.

– Бакалавърската степен, която сте получили в... ъ-ъ-ъ, а, да – в университета на Лийдс. Какво сте следвали?

– География – отговори Хари.

– Виж ти! И през ум не би ми минало, че човек, решил да става експерт по огнестрелно оръжие, ще запише точно това. Но разрешете да премина – продължи той – към докторската ви степен, която сте получили в американски университет. Мога ли да попитам дали я признават и английските висши учебни заведения?

– Не, сър Тоби, но...

– Много ви моля, професор Бамфорд, ограничете се с отговорите на въпросите. Така например Оксфордският или Кеймбриджският университет признават ли научната ви степен?

– Не, сър Тоби.

– Ясно. Но господин Ленокс наблягаше толкова усърдно, че от вашите показания като експерт вероятно ще зависи изходът от целия процес.

Съдията Феърбъро погледна адвоката на подсъдимия и се свъси.

– Този изход, сър Тоби, зависи единствено от решението, което съдебните заседатели ще вземат въз основа на представените им факти.

– Съгласен съм, уважаеми господин съдия. Просто исках да установя доколко заседателите могат да се опанят на становището на свидетеля експерт, призован от обвинението.

Съдията се смръщи отново.

– Но ако смятате, уважаеми господин съдия, че вече съм го сторил, ще продължа нататък – рече сър Тоби и отново се извърна към стария си приятел. – Вие, професор Бамфорд, заявихте като експерт криминалист пред съдебните заседатели, че в този случай жертвата няма как да е извършила самоубийство, тъй като оръжието е било намерено в ръката ѝ.

– Точно така, сър Тоби. Това е твърде разпространена грешка, често допускана в долнопробните филми и телевизионни сериали, където след самоубийството жертвата е показвана как още стиска пистолета.

– Да, да, професор Бамфорд. Докато достопочтеният ми приятел ви разпитваше, вече се позабавлявахме от задълбочените ви познания в областта на телевизионните сапунени сериали. Установихме, че поне в едно сте безспорен експерт. Но ми се ще да се върнем към суровата действителност. Мога ли да бъда сигурен – ако не в друго, то в едно, професор Бамфорд: надявам се, не намеквате, че според вас от уликите излиза, че обвиняемата сама е сложила пистолета в ръката на съпруга си. Ако твърдите подобно нещо, професор Бамфорд, значи вие сте не експерт криминалист, а ясновидец.

– Изобщо не съм го твърдял, сър Тоби.

– Признателен съм ви за подкрепата. Но я ми кажете, професор

Бамфорд, в богатия си опит имали ли сте случай, когато убиецът е слагал в ръката на жертвата пистолет, за да инсценира самоубийство?

За миг Хари се поколеба.

– Не бързайте, професор Бамфорд, помислете добре. От вашия отговор зависи животът на една жена.

– Натъквал съм се на такова нещо – отвърна Хари и пак се подвоуми. – В три случая.

– В три случая ли? – повтори сър Тоби уж изненадан, макар че самият той бе участвал като адвокат в съдебното гледане и на трите случая.

– Да, сър Тоби – потвърди Хари.

– И в тези случаи съдебните заседатели как се произнесоха – че обвиняемият е невинен ли?

– Не – отговори едва чуто Хари.

– Не? – повтори адвокатът и се извърна към съдебните заседатели.

– В колко от случаите съдът е произнесъл оправдателна присъда?

– В два.

– А какво стана в третия? – поинтересува се сър Тоби.

– Обвиняемият бе осъден за убийство.

– А каква беше присъдата? – попита адвокатът.

– Доживотен затвор.

– Иска ми се, професор Бамфорд, да науча повечко за този случай.

– И до какво ще доведе това, сър Тоби? – намеси се съдията Фейръбъро и изгледа кръвнишки адвоката.

– Подозирам, че ей сега ще разберем, уважаеми господин съдия – рече сър Тоби и пак се извърна към съдебните заседатели, които сега се бяха вторачили в свидетеля криминалист.

– В този случай – отговори Хари – подсъдимият, господин Ренолдс, излежа единайсет години от присъдата, после обаче се появиха нови доказателства, от които се разбра, че не той е извършител на престъплението. След това Ренолдс беше оправдан.

– Дано ми простите следващия въпрос, професор Бамфорд, но тук на карта е заложено доброто име на една жена, да не говорим пък за свободата ѝ. – Той млъкна, погледна смръщен стария си приятел и попита: – Като какъв се явихте на този процес, като свидетел експерт на обвинението ли?

– Да, сър Тоби.

– И един невинен човек е бил осъден за престъпление, което не е извършил, а после е лежал цели единайсет години зад решетките?

Хари кимна отново:

– Да, сър Тоби.

– И тогава нямаше но, нали? – продължи да го притиска сър Тоби. Зачака отговор, Хари обаче си замълча. Знаеше, че поне на този процес вече никой няма да се осланя на експертното му мнение.

– Един последен въпрос, професор Бамфорд: за да ви отдам дължимото, ще попитам в другите два случая присъдата на съдебните заседатели подкрепи ли вашето мнение за уликите?

– Да, сър Тоби, подкрепи го.

– Сигурно си спомняте, професор Бамфорд, че обвинението изрично наблегна как досега вашите показания са били от съществено значение в съдебни процеси като този. Всъщност, ако използваме израза на господин Ленокс, те са били „решаващ фактор, когато прокурорът е доказвал обвинението“. Сега обаче научаваме, че от общо три случая, когато в ръката на жертвата е било намирано оръжие, вие като свидетел експерт сте се провалили в един, което прави трийсет и три процента грешка.

Хари не възрази, точно както бе очаквал и сър Тоби.

– Заради това един невинен човек е лежал цели единайсет години по занданите. – Адвокатът насочи вниманието си към съдебните заседатели и пророни тихо: – Нека се надяваме, професор Бамфорд, че една невинна жена няма също да гние до края на дните си в затвора заради „експертното“ мнение на човек, оказвало се поне досега погрешно в трийсет и три на сто от случаите.

Господин Ленокс се изправи, за да възрази срещу отношението, което свидетелят е принуден да търпи, а съдията Феърбъро се закани с пръст на адвоката.

– Бива ли да говорите така, сър Тоби! Не е редно – предупреди го той.

Но сър Тоби продължи да гледа втренчено съдебните заседатели, които вече не попиваха всяка дума на свидетеля експерт, а си шушукаха помежду си.

Адвокатът седна бавно на мястото си.

– Нямам повече въпроси, уважаеми господин съдия.

– Невероятен удар! – възкликна Тоби, когато топката на Хари се скри в осемнайсетата дупка. – Както е тръгнало, пак ще черпя аз. И таз добра, Хари, не съм те побеждавал от седмици.

– А, не съм толкова сигурен, Тоби – отвърна неговият партньор по голф, след като двамата се отправиха към клуба. – Ами в съда в четвъртък! Как ще наречеш това?

– Е, дължа ти извинение, мой човек – отвърна Тоби. – Не го приемай лично. Като начало Ленокс постъпи доста глупаво, като призова теб за свидетел експерт.

– Така си е – съгласи се Хари. – Предупредих ги, че никой не ме познава по-добре от теб, но Ленокс пет пари не дава какво става в Североизточния съдебен окръг.

– Нямахме да го правя на въпрос – отбеляза Тоби, докато сядаше да обядва, – ако голата истина не беше...

– Голата истина ли?... – повтори Хари.

– Ако истината не беше, че и в двата случая – и в Лийдс, и в Олд Бейли, съдебните заседатели веднага щяха да видят, че клиентите ми са си убийци.

КРАЙ

© Джефри Арчър

Jeffrey Archer

Сканиране, разпознаване и редакция: Abalone, 2009

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/12270>]